

Доброго дня! Тема уроку. Відмінювання числівників

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:
moshev2020@icloud.com

Теоретична частина

Відмінювання числівників

[посилання на Youtube](#)

- **Відмінювання числівників. Типи відмінювання.**
<https://www.youtube.com/watch?v=bsAHrpgW0jY>
- **Числівник. Онлайн-курс з підготовки до ЗНО "Лайфхаки з української мови"** <https://www.youtube.com/watch?v=QGQRjUp814k>

Кількісні числівники змінюються за сьома зразками (типами)

Типи відмінювання	Числівники
<u>I тип</u>	числівник <i>один, одне, одна, одні (1)</i> ;
<u>II тип</u>	власне кількісні: <i>два, три, чотири (2, 3, 4), обидва, кілька, багато</i> ;
	збірні: <i>двоє, троє, четверо, п'ятеро, ... десятеро... (2 – 20 і 30)</i> ;
	займенники <i>скільки і стільки</i> ;
<u>III тип</u>	власне кількісні від <i>п'яти (5)</i> до <i>вісімдесяти (80)</i> (крім <i>сорока (40)</i>), <i>кільканадцять, кількадесят</i> (числівники цього типу можуть також відмінюватися, як і збірні числівники II типу);
<u>IV тип</u>	числівники <i>сорок, дев'яносто, сто (40, 90, 100)</i> ;
<u>V тип</u>	числівники від <i>двохсот (200)</i> до <i>дев'ятисот (900)</i> , а також <i>кількасот</i> ;
<u>VI тип</u>	числівники <i>тисяча, мільйон, мільярд</i> ;
<u>VII тип</u>	дробові числівники: <i>одна сьома, вісім десятих</i> .

Відповідають на такі питання:

- 1) називний — скільки?
- 2) родовий — скількох?
- 3) давальний — скільком?
- 4) знахідний — скільки? скількох?
- 5) орудний — скількома?
- 6) місцевий — (на) скількох?

Відмінки	II тип відмінювання (два)	III тип відмінювання (п'ять)	IV тип відмінювання (сорок)	V тип відмінювання (двісті)
Н.	-а/ -і, -и, -еро		, -о	-сті, -ста, -сот
Р.	-ох	-и	-а	-сот
Д.	-ом	-и	-а	-стам
Зн.	Як у називному або родовому відмінку	Як у називному відмінку		
Ор.	-ома (-ма)	-ма	-а	-стами
М.	-ох	-и	-а	-стах

Порядкові числівники, що мають закінчення **-ий**, відмінюються як прикметники твердої групи: *перший (перша, перше), другий, двадцятий, сотий, тисячний, мільйонний*; числівник *третій (треть, третє)* відмінюється як прикметник м'якої групи (див. [Відмінювання прикметників](#)).

У **складених кількісних** числівників відмінюються всі складові частини: *двісті тридцять шість — двохсот тридцяти шести*.

У **складених порядкових** числівників відмінюється лише останній компонент: *двісті тридцять шостий — двісті тридцять шостого*.

1. Числівник **I типу** *один* змінюється за родами, числами й відмінками, як займенник *той*.

Н.	<i>один, одне</i>	<i>одна</i>	<i>одні</i>
-----------	-------------------	-------------	-------------

<i>Р.</i>	<i>одного</i>	<i>однієї, одної</i>	<i>одних</i>
<i>Д.</i>	<i>одному</i>	<i>одній</i>	<i>одним</i>
<i>Зн.</i>	<i>один, одного</i>	<i>одну</i>	<i>одні, одних</i>
<i>Ор.</i>	<i>одним</i>	<i>однією, одною</i>	<i>одними</i>
<i>М. (на)</i>	<i>одному, одним</i>	<i>одній</i>	<i>одних</i>

2. За II типом відмінюються числівники *два, обидва, три, чотири, кілька, багато, усі збірні (двоє, троє, четверо, п'ятеро...)* та займенники *скільки і стільки*. Причому в непрямих відмінках числівник *обидва* втрачає частину **-два**, а збірні — суфікс **-еро**.

<i>Н.</i>	<i>два, дві/двоє</i>	<i>три/троє</i>	<i>обидва, обидві</i>	<i>п'ятеро</i>
<i>Р.</i>	<i>двох</i>	<i>трьох</i>	<i>обох</i>	<i>п'ятьох</i>
<i>Д.</i>	<i>двом</i>	<i>трьом</i>	<i>обом</i>	<i>п'ятьом</i>
<i>Зн.</i>	Як у називному або родовому відмінку			
<i>Ор.</i>	<i>двома</i>	<i>трьома</i>	<i>обома</i>	<i>п'ятьма/п'ятьома</i>
<i>М. (на)</i>	<i>двох</i>	<i>трьох</i>	<i>обох</i>	<i>п'ятьох</i>

Числівники *чотири* і *багато* в орудному відмінку, як виняток, мають закінчення **-ма**: *чотирма, багатьма* (і *багатьома*).

3. За III типом відмінюються числівники від *п'яти* до *вісімдесяти* (крім *сорока*), *кільканадцять, кількадесят*. У складних числівниках цього типу (*п'ятдесят — вісімдесят*) відмінюється лише друга частина. В основах числівників *шість, сім, вісім* чергуються голосні. *Н.*

<i>шість</i>	<i>сім</i>	<i>вісім</i>	<i>п'ятдесят</i>
--------------	------------	--------------	------------------

Р.	<i>шести</i>	<i>сем</i> и	<i>вось</i> ми	<i>п'ятдесят</i> и
Д.	<i>шести</i>	<i>сем</i> и	<i>вось</i> ми	<i>п'ятдесят</i> и
Зн.	Як у називному відмінку			
Ор.	<i>шість</i> ма	<i>сьо</i> ма	<i>вісьм</i> а	<i>п'ятдесят</i> ьма
М. (на)	<i>шести</i>	<i>сем</i> и	<i>вось</i> ми	<i>п'ятдесят</i> и

Ці числівники в непрямих відмінках мають однакове закінчення **-и**, тільки в орудному — **-ма**.

Допускають, що числівники цього типу можуть також відмінюватися, як і збірні числівники (*тип II*). Але ж не кажемо, наприклад, “п’ятьох десятих”, а тільки *п’яти десятих*; так само не кажемо “сімохсот” чи “сімомстам”, а тільки *семисот*, *семистам*. Тому сплутувати відмінювання числівників цих двох типів (власне кількісних і збірних) не слід.

4. За IV типом відмінюються числівники *сорок*, *дев’яносто*, *сто*. Ці числівники в усіх відмінках, крім називного і знахідного, мають однакове закінчення **-а**: *до сорока днів*, *сорока робітникам*, *з дев’яноста учнями*, *на ста сторінках*.

5. За V типом відмінюються числівники від *двохсот* до *дев’ятисот*, а також *кількасот*. У цих числівниках змінюються обидві частини: перша — як відповідний числівник *II* або *III типу*, а друга — як іменник *місто* в множині. Пишуться вони разом.

Н.	<i>три міста</i>	<i>триста</i>	<i>п’ять міст</i>	<i>п’ятсот</i>
Р.	<i>трьох міст</i>	<i>трьохсот</i>	<i>п’яти міст</i>	<i>п’ятисот</i>
Д.	<i>трьом містам</i>	<i>трьомстам</i>	<i>п’яти містам</i>	<i>п’ятистам</i>
Зн.	Як у називному відмінку			
Ор.	<i>трьома містами</i>	<i>трьомастами</i>	<i>п’ятьма містами</i>	<i>п’ятьмастами</i>
М. (у)	<i>двох містах</i>	<i>двохстах</i>	<i>п’яти містах</i>	<i>п’ятистах</i>

6. Числівники VI типу *тисяча, мільйон, мільярд* відмінюються, як іменники відповідної відміни і групи (див. [Поділ іменників на відміни](#), [Поділ іменників на групи](#), [Відмінкові закінчення іменників](#)).

Н.	<i>тисяча</i>	<i>тисячі</i>	<i>мільйон</i>	<i>мільйони</i>
Р.	<i>тисячі</i>	<i>тисяч</i>	<i>мільйона</i>	<i>мільйонів</i>
Д.	<i>тисячі</i>	<i>тисячам</i>	<i>мільйону</i>	<i>мільйонам</i>
Зн.	<i>тисячу</i>	<i>тисячі</i>	<i>мільйон</i>	<i>мільйони</i>
Ор.	<i>тисячею</i>	<i>тисячами</i>	<i>мільйоном</i>	<i>мільйонами</i>
М. (у)	<i>тисячі</i>	<i>тисячах</i>	<i>мільйоні</i>	<i>мільйонах</i>

7. У дробових числівниках (VII тип) перша частина (чисельник) відмінюється, як власне кількісний числівник, а друга (знаменник) — як порядковий (при цьому пропускаємо слово *частина* після назви знаменника).

Н.	<i>одна сьома</i>	<i>три сьомі</i>	<i>вісім десятих</i>
Р.	<i>однієї сьомої</i>	<i>трьох сьомих</i>	<i>восьми десятих</i>
Д.	<i>одній сьомій</i>	<i>трьом сьомим</i>	<i>восьми десятим</i>
Зн.	<i>одну сьому</i>	Як у називному відмінку	
Ор.	<i>однією сьомою</i>	<i>трьома сьомими</i>	<i>вісьма десятими</i>
М. (на)	<i>одній сьомій</i>	<i>трьох сьомих</i>	<i>восьми десятих</i>

Числівники один, одна, одне (одно) в називному відмінку мають форми коротких прикметників. У середньому роді паралельно вживаються дві форми: одне й одно.

1. Прислівники від п'яти до десяти, від одинадцяти до двадцяти, тридцять, п'ятдесят, шістдесят, сімдесят, вісімдесят відмінюються за таким зразком:

Н. п'ять сімнадцять

- Р. п'яти (п'ятьох) сімнадцяти (сімнадцятьох)
- Д. п'яти (п'ятьом) сімнадцяти (сімнадцятьом)
- З. п'ять (п'ятьох) сімнадцять (сімнадцятьох)
- О. п'ятьма (п'ятьома) сімнадцятьма (сімнадцятьома)
- М. на п'яти (п'ятьох) на сімнадцяти (сімнадцятьох)

- Н. п'ятдесят
- Р. п'ятдесяти (п'ятдесятьох)
- Д. п'ятдесяти (п'ятдесятьом)
- З. п'ятдесят (п'ятдесятьох)
- О. п'ятдесятьма (п'ятдесятьома)
- М. на п'ятдесяти (п'ятдесятьох)

Запам'ятайте: в усіх відмінках, крім називного, маємо паралельні форми. У всіх складних числівниках на -дцять, -десят — відмінюється тільки друга частина; у числівниках одинадцять, чотирнадцять наголошується склад -на-, на відміну від російської мови. Але у знахідному відмінку — наголос на закінченні -ох: одинадцятьох, чотирнадцятьох; у числівниках шість, сім, вісім при відмінюванні відбувається чергування і з е, о: шести, семи, восьми.

2. Числівники сорок, дев'яносто, сто в усіх відмінках, крім називного й знахідного, мають закінчення -а (сорока, дев'яноста, ста).

3. Складні числівники на визначення сотень відмінюються за зразком:

- Н. двісті триста п'ятсот
- Р. двохсот трьохсот п'ятисот
- Д. двомстам трьомстам п'ятистам
- З. двісті (двохсот) триста (трьохсот) п'ятсот (п'ятисот)
- О. двомастами трьомастами п'ятьмастами (п'ятьомастами)
- М. (на) двохстах (на) трьохстах (на) п'ятистах

Числівник чотириста відмінюється як триста. Числівники шістсот, сімсот, вісімсот, дев'ятсот відмінюються як п'ятсот.

У цих числівниках відмінюються обидві складові частини і пишуться вони разом.

У числівниках п'ять, шість, дев'ять, десять та в усіх числівниках на -дцять зберігається пом'якшення після кінцевого приголосного т. У середині такого складного числівника пом'якшення після т немає. Наприклад: п'ятсот, п'ятдесят, шістсот, п'ятнадцять, дев'ятсот. Але в орудному відмінку в числівниках: три, п'ять, шість, дев'ять, десять зберігається пом'якшення кінцевого приголосного основи. Наприклад: трьома, п'ятьма (п'ятьома), шістьма (шістьома).

Зберігається пом'якшення в усіх числівниках на -дцять в орудному відмінку: дванадцятьма (дванадцятьома), дев'ятьма (дев'ятьома) тощо.

4. У складених кількісних числівниках відмінюються всі складові частини:

- Н. триста вісімдесят сім
- Р. трьохсот вісімдесяти (вісімдесятьох) семи (сімох)
- Д. трьомстам вісімдесяти (вісімдесятьом) семи (сімом)
- З. триста (трьохсот) вісімдесят (вісімдесятьох) сім

(сімох) О. трьомастами вісімдесятьма (вісімдесятьома) сьома (сімома) М. (на) трьохстах вісімдесяти (вісімдесятьох) семи (сімох).

5. У складених порядкових числівниках відмінюється лише останнє слово: дев'ять тисяч дев'ятсот дев'яносто дев'ятий — ...дев'ятого (дев'ятих), дев'ятому (дев'ятим), дев'ятий (дев'яті), дев'ятим (дев'ятими), на дев'ятому (дев'ятих).

6. У дробових числівниках чисельник відмінюється як кількісний числівник, знаменник — як порядковий: дві п'яті, двом п'ятим, двома п'ятими; три десятих, трьом десятим, трьома десятими і т. д.

7. Неозначені числівники багато, небагато, кілька, декілька — відмінюються як числівники п'ять, шість (але без паралельних форм):

Н. кілька, декілька, багато

Р. кількох, декількох, багатьох

Д. кільком, декільком, багатьом

З. Н. або Р.

О. кількома, декількома, багатьма

М. (на) кількох, декількох, багатьох

8. Збірні числівники обидва, обидві відмінюються у непрямих відмінках так: обох, обом, обома, (на) обох.

Збірні числівники двоє, троє, п'ятеро та ін. — у непрямих відмінках мають форми кількісних числівників (два, три, п'ять).

Практична частина

ВПРАВИ:

1) Провідмініайте (на свій вибір) по два *простих, складних та складених* числівники.

2) Провідмініайте складені кількісні числівники:

вісімсот сімдесят шість, сімсот шістдесят вісім, шістсот вісімдесят сім

3) провідмініайте складені порядкові числівники:

триста сорок п'ятий, чотириста дев'яносто третій, дев'ятсот двадцять перший, п'ятдесят восьмий, двадцять другий

4) З поданими словосполученнями складіть речення, поясніть, у значенні яких частин мови виступає числівник один:

йшли один за одним; один брокер; одне підприємство; сидить один; одні слова; один на двох; в одному місті; один помножити на нуль; схожі одна на одну; одним поїздом; один день; один одному; одно-однісіньке

5) Перекладіть українською мовою.

С IX по XIII в. Киев — важнейший и крупнейший центр культуры восточных славян. В нем впервые на Руси появилась письменность, начато регулярное летописание, основаны первые библиотеки и школы, сооружены монументальные постройки: Десятинная церковь, Софийский собор, Золотые ворота, княжеские дворцы, украшенные мозаиками и фресками. Руками киевских златокузнецов созданы замечательные образцы прикладного искусства (газ.).

Вокруг Верхней лавры вместо деревянной ограды Д. В. Аксамитов возвел каменные стены с четырьмя башнями — Кушника, Онуфрия (Палатной), Часовой (1698—1701), Малярной (начало XVIII в.) и тремя церквями — Вознесенской (1695—1698), Фео-досиевской и Больничного монастыря (1696). Длина стен достигала 1190 м, толщина — около 3 м, высота — 7 м (История Киева).

Домашнє завдання

- 1) Провідміняйте кількісний числівник 103.
- 2) Провідміняйте порядковий числівник 103-й.